

กำเนิดภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ทศวรรษ 2510

The Birth of Thai Folktale Television Films in the 1970s

กันตพงศ์ ก้อนนาค
Kantapong Konnak

นักศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชاکริต ชุ่มวัฒน์:
Chakrit Choomwattana

รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาบัตร เรื่อง พัฒนาการละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ (พ.ศ. 2511-2561)

ได้รับ 2 มีนาคม 2564 แก้ไข 18 เมษายน 2564 อนุมัติพิมพ์ 11 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

หนังทีวี หรือภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เสนอเรื่องราวจักรๆ วงศ์ๆ ได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2511 ซึ่งบริษัทดาราศิลป์ผลิตให้แก่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 การปรากฏขึ้นนั้นเนื่องมาจากอุตสาหกรรมผลิตหนังไทยในทศวรรษ 2500 เพื่อจัดฉายตามโรงภาพยนตร์ต่างๆ มีบรรยากาศของการเร่งการผลิตโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพนัก และการจะจัดฉายตามโรงภาพยนตร์ก็มักต้องรอคิวนานจนเป็นปัญหาให้แก่ผู้สร้างหนัง ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้คิดอ่านนำนิทานจักรๆ วงศ์ๆ มาผลิตเป็นภาพยนตร์ 16 ม.ม. แต่ออกฉายทางโทรทัศน์ ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ค่อนข้างเสี่ยงทางด้านธุรกิจของผู้ที่เคยสร้างแต่ภาพยนตร์ออกฉายตามโรงหนัง ปรากฏว่าได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ชมที่บ้าน ผู้สร้างภาพยนตร์โทรทัศน์จึงสามารถทำรายได้จากค่าโฆษณาสินค้าในช่วงที่ภาพยนตร์ออกอากาศได้มาก

การสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ดำเนินไปอย่างคึกคักจนกลางทศวรรษ 2520 ที่กระแสผู้เริ่มซาลง ความสนใจเปลี่ยนไปอยู่ที่ภาพยนตร์ต่างประเทศหรือภาพยนตร์ไทยเรื่องยาว และละครโทรทัศน์ที่ผลิตด้วยกล้องวิดีโอซึ่งสะดวกต่อการผลิตและต้นทุนน้อยกว่าการใช้แผ่นฟิล์ม ผู้ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ จึงได้ปรับเปลี่ยนเทคนิคการผลิตจากการใช้แผ่นฟิล์มภาพยนตร์ 16 ม.ม. มาเป็นการผลิตละครลงเทปวิดีโอในกลางทศวรรษ 2520 เช่นกัน

คำสำคัญ: ภาพยนตร์โทรทัศน์ นิทานพื้นบ้าน เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ

Abstract

The first television film or television movie based on Thai folktales concerning courts and kings appeared in 1968. It was made by the Dara Film Company for TV Channel 7, 1st colored TV station under the Royal Thai Army. Its emergence was due to the fact that the Thai film industry in the early 1970s which provided films for movie theatres came across the problem of quick production regardless of quality. In addition, films directors were likely to wait in the long line before their films were shown. Hence, certain film producers turned to produce 16 mm. movies from folktales for TV broadcast instead. This was a business venture for them as they were accustomed to make films

for theatres. Fortunately, the home audience made a good response to their experiment and the TV film producers earned a good income from advertisements when their films were on air.

The Thai folktale film production for television made much headway until the early of 1980s when the low audience became apparent. TV watchers turned to foreign movies or Thai movies and also to Thai dramas made by video cameras. The latter was more convenient and less costly, in terms of production, than the use of 16 mm. filmstrip. Thai folktale television film producers; therefore, changed their technique from using filmstrip to video tapes in the early 1980s.

Keywords: TV films, folktales, court and king stories

ความนำ

รายการโทรทัศน์ที่เสนอเรื่องราวของนิทานแนวจักรๆ วงศ์ๆ ที่เรายังคงพบเห็นได้ในปัจจุบันโดยเฉพาะในช่วงสุดสัปดาห์ที่ผู้คนพักผ่อนอยู่กับบ้านและเด็ก ๆ ไม่ต้องไปโรงเรียนนั้น เป็นผลมาจากความพยายามพลิกแพลงของผู้สร้างภาพยนตร์ในอดีตจำนวนหนึ่งที่ต้องการหนีการอึดตัวของการผลิตภาพยนตร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อบ่อนโรงภาพยนตร์ต่างๆ ผู้สร้างบางรายได้นำนิทานพื้นบ้านที่คนไทยคุ้นเคยเรื่องราวกันดีมาทำเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ขึ้น การตอบรับจากผู้ดูอย่างค่อนข้างดีตั้งแต่ต้นทำให้รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ยังคงดำเนินมาจนกระทั่งทุกวันนี้ถึงแม้กระแสความนิยมจะขึ้นๆ ลงๆ ก็ตาม บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นมูลเหตุและพัฒนาการช่วงต้นของการผลิตรายการโทรทัศน์ในแนวดังกล่าว ซึ่งเริ่มปรากฏต่อสาธารณชนเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2511 ข้อมูลในการศึกษามาจากข้อเขียนของบุคคลในวงการบันเทิงสมัยนั้นซึ่งมีการสัมภาษณ์ผู้สร้างภาพยนตร์ด้วย สิ่งพิมพ์ร่วมสมัย งานวิจัยและเอกสารชั้นรองประเภทต่างๆ

งานวิจัยก่อนหน้านี้ทำให้ข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับเรื่องการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ได้แก่ ญัฐพรธ สุตเสนาะ. (2533). *การผลิตรายการละครพื้นบ้าน*. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยุและโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานวิจัยนี้ศึกษากระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวพื้นบ้านที่ผลิตโดยบริษัท ดาราวิดีโอ จำกัด โดยผู้ทำวิจัยเรื่องนี้ได้เข้าไปฝึกประสบการณ์การทำงานในกองถ่ายละครระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. 2534 งานวิจัยของสมชาย ศรีรักษ์ (2548). *ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510 - 2525*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งกล่าวถึงความชอบของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2500 เมื่อผู้จัดจำหน่ายหรือ “สายหนัง” เข้ามามีบทบาทขึ้นในการสร้างภาพยนตร์ซึ่งผู้สร้างต้องยอมตาม รวมไปถึงมีภาพยนตร์จากต่างประเทศโดยเฉพาะภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่เข้ามาฉายในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์แนวเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ฉายตามโรงภาพยนตร์เป็นสำคัญ งานวิจัยของสุทธิวรรณ อินทะกนก(2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ไทย*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ และกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวนี้ใน พ.ศ. 2550 ซึ่งทั้งผู้ผลิต และสถานีโทรทัศน์มีนโยบายสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของสรวิศน์ จิรวรรณวิสุทธิ. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียศาสตร์ในการสร้างสรรค์บทละครในโทรทัศน์ไทย*. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) (สื่อสารการแสดง) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. งานชิ้นนี้ศึกษาพัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครในโทรทัศน์ไทย อันมีผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นการศึกษาภาพรวมของวงการโทรทัศน์ไทยไม่ได้เจาะจงการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวใดแนวหนึ่งโดยเฉพาะระหว่าง พ.ศ. 2508-2553 งานวิจัยของน้ามนต์ อยู่อินทร์ (2556). *พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ สู่ภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : หอภาพยนตร์ งานวิจัยนี้เน้นการเปลี่ยนแปลงของสื่อที่นำเสนอนิทานจักรๆ วงศ์ๆ จากเรื่องเล่ามุขปาฐะที่ปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงมหรสพ และหนังสืออ่านเล่น ต่อมาจึงมีผู้นำไปผลิตเป็นภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์ แต่ไม่ได้กล่าวถึงการผลิตเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์แต่อย่างใด และงานของอุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2561). *120 ปี อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์ งานชิ้นนี้ศึกษาธุรกิจของภาพยนตร์โทรทัศน์ไทย ทั้งด้านการผลิต การฉาย การจำหน่าย และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และกลุ่มทุนต่างๆ ที่มีส่วนในการผลิตภาพยนตร์ไทยระหว่าง พ.ศ.2440-2560

ปัญหาของวงการภาพยนตร์ไทย

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ภาพยนตร์ไทยเป็นแหล่งที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้คนที่ได้รับความนิยมมากรูปแบบหนึ่ง ทำให้ในช่วง พ.ศ.2500-2509 มีการสร้างภาพยนตร์ในวงการหนังไทยจำนวนมาก เพื่อนำไปจัดฉายตามโรงภาพยนตร์ต่างๆ จนมีผู้กล่าวว่า “หนัง 16 ม.ม. ได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างสูงมาก ปีหนึ่งสร้างกันนับร้อยเรื่อง เพื่อเสียจนจำชื่อผู้สร้างไม่หมดว่าใครเป็นใครกันบ้าง”¹ ทำให้ในที่สุดเกิดเสียงเรียกร้องของคนในวงการเองให้ลดจำนวนการผลิตลงเพราะจำนวนโรงภาพยนตร์ที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอที่จะรองรับแล้ว โรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่งในกรุงเทพฯ นั้นมักฉายภาพยนตร์ต่างประเทศ ที่ฉายภาพยนตร์ไทยมีเพียง 4 โรง ได้แก่ เฉลิมกรุง เอ็มไพร์ เฉลิมบุรี และคาเธีย์ จึงเกิดการรอคิวเข้าฉายเป็นเวลานาน บางเรื่องก็ไม่ได้ฉายเลย เมื่อผู้สร้างคำนึงถึงจำนวนการผลิตมากกว่าคุณภาพ มาตรฐานในการผลิตภาพยนตร์ก็ตกต่ำลง สาเหตุประการแรกซึ่งดูเหมือนจะสำคัญที่สุด คือ การมีนักแสดงนำไม่เพียงพอ ผู้สร้างภาพยนตร์มักใช้นักแสดงที่มีชื่อเสียงโด่งดังอยู่มารีบทยอยนำในภาพยนตร์หลายเรื่องพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะดาราคู่ขวัญ มิตร ชัยบัญชา และเพชรรา เขาวราษภู่ ซึ่งตลาดตอบรับมาก เป็นดาราที่มักแสดงคู่กันนับแต่ประสบความสำเร็จจากภาพยนตร์เรื่อง *บันทึกรักพิมพ์ฉวี* ใน พ.ศ. 2505 ครั้งหนึ่งของภาพยนตร์ที่ออกฉายเป็นผลงานการแสดงของนักแสดงทั้งสองที่แสดงร่วมกัน โดยเฉลี่ยปีละประมาณ 70 - 80 เรื่อง² กองถ่ายทำภาพยนตร์บางกองจึงต้องรอคิวนักแสดงบางคนจนตลอดทั้งคืน³

เจนภพ จบกระบวนวรรณ นักวิชาการเพลงไทยลูกทุ่ง และนักจัดรายการวิทยุโทรทัศน์กล่าวถึงความนิยมในตัวดารานำไม่กี่คนของผู้ดูว่า

¹ กมลพันธ์ สันติธาดา. (2536). 70 ปี หนังไทยในความทรงจำของข้าพเจ้า. อ้างถึงใน *ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510-2525*. หน้า 13.

² อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2561). *120 ปี อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย*. หน้า 150. การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอจึงน่าจะมีส่วนส่งผลให้ มิตร ชัยบัญชา เสียชีวิตจากอุบัติเหตุขณะถ่ายทำภาพยนตร์เมื่อ พ.ศ.2513

³ ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2514, 3 สิงหาคม). *เรื่องจริงหนังไทย (ตอนที่ 2)*. *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

“...ในสมัยของผมนั้น [ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2500] ดูหนังกันเพื่อหาความสุข สนุกก็หัวเราะ เคร่าไปกับหนังจนน้ำตาไหลเหมือนสมัยที่ย่าของผมดูลิเก ก็สนุกไปกับเนื้อเรื่อง หนังไทยในยุคนั้นผมชอบ เพราะว่าหนังไม่เห็นเทคนิค หนังจะเน้นบุคคล จะขึ้นชื่อตัวใหญ่ว่าใครแสดง ผมจะชอบบุคคลมากกว่าเพราะประทับใจกว่า... เนื้อหาผมก็สนใจ แต่จะสนที่บุคคลมากกว่า ไม่สนบทบาท เพราะมิตรอาจเล่นเป็นคนบ้า ตำรวจอะไรก็ตาม เราก็ยังดูอยู่เพราะมิตรเล่น ดูหนังแล้วมีความสุขเหมือนอยู่ในความฝัน ฝันไปกับบทบาทของเจ้าหญิงเจ้าชายเหล่านั้น เป็นความสุขของคนบ้านนอกอย่างผม... คนบ้านนอกจะดูหนังก็เพื่อลืมชีวิตของตนเอง ลืมว่าเมื่อก่อนจะเพิ่งเกี่ยวข้าวดำนา มา เพิ่งเหนื่อยยากมา ก็มาอยู่ในความฝัน หลุดออกจากโลกแห่งความจริงมาสู่โลกแห่งความฝัน เขาอาจจะฝันอะไรมากมาย... ได้เจอเจอบุคคลที่ดี ได้พบรักกับคนในฝัน เขาจะชื่นชอบเพราะในโลกแห่งความจริงแล้ว เขาเห็นดีเห็นอกกับการงาน”¹

ปัจจัยประการต่อมาที่กระทบต่อมาตรฐานการสร้างหนังไทยก็คือ ผู้อำนวยการผลิตบางราย เห็นแก่รายได้ที่จะเข้ามา แต่ไม่มีความเข้าใจในศิลปะการแสดงอย่างแท้จริง ผู้กำกับก็ควบคุมการแสดงของนักแสดงไม่ได้นัก² ซึ่งทั้งสองประการนี้ทำให้การสร้างภาพยนตร์ไม่เห็นว่าคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญนัก และในประการถัดไป เมื่อเจ้าของโรงภาพยนตร์เห็นว่าภาพยนตร์ฝรั่งหรือภาพยนตร์จากต่างประเทศได้รับความนิยมมากกว่า มีคนซื้อตั๋วเข้าชมเป็นจำนวนมาก ทำเงินให้ได้มาก จึงให้ยืมโรงฉายได้นาน ภาพยนตร์ไทยเรื่องใดเก็บเงินได้น้อยก็ถูกถอดออกจากโรงภาพยนตร์อย่างรวดเร็ว ปรากฏว่าภาพยนตร์ไทยมีสัดส่วนทางการตลาดน้อยกว่าภาพยนตร์ต่างประเทศโดยเฉพาะภาพยนตร์จากฮอลลีวู้ด เพราะกลุ่มทุนโรงภาพยนตร์เห็นว่าภาพยนตร์ไทยไม่ได้ทำให้กิจการอยู่รอด³

ปัญหาในวงการอุตสาหกรรมผลิตภาพยนตร์ไทยที่เกิดขึ้นในปลายทศวรรษ 2500 ส่งผลให้ผู้ทำงานด้านการผลิตภาพยนตร์จำนวนหนึ่งหาทางปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ เทียร์ วรรณสุด ผู้อำนวยการบริหารวรรณสุดภาพยนตร์⁴ เป็นผู้หนึ่งที่เปลี่ยนมาดำเนินธุรกิจด้านโทรทัศน์ โดยก่อตั้งสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 ขึ้นในปลายพ.ศ. 2510⁵ เขามีนโยบายที่จะนำเสนอความบันเทิงรูปแบบต่างๆ ให้แก่ผู้ชมโทรทัศน์ที่มีความหลากหลาย โดยให้มีทั้งรายการข่าว และละครโทรทัศน์⁶ เทียร์เริ่มการออกอากาศเป็นภาพสีด้วยการถ่ายทอดการประกวดนางสาวไทยประจำปีนั้น ต่อมาเขาได้ชักชวน ไพรัช สังวริบุตร ผู้ก่อตั้งบริษัทดาราศิลป์⁷ ซึ่งผลิตภาพยนตร์บ่อนตลาดอยู่มาผลิตรายการประเภทภาพยนตร์โทรทัศน์แทน ขณะนั้นยังไม่มีผู้ผลิตรายการโทรทัศน์รายใดผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์มาก่อน นับเป็นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของวงการภาพยนตร์ของคนทำงานในวงการนี้ทางหนึ่ง ไพรัช สังวริบุตรได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องนี้ว่า

1 เจนภพ จบกระบวนวรรณ. (2538). หนังไทยของคนบ้านนอก อ้างถึงใน *ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510-2525*. หน้า 52-53.

2 นิลิตวิจารย์หนังสือ, ผู้กำกับ, ดาราไทยดูเด็ด. (2514, 28 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

3 อุณาโลม จันทรรุ่งมณีกุล. (2562). *เล่มเดิม*. หน้า 150-151.

4 หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2563, กันยายน). *รักริชชยา*. (ออนไลน์).

5 โรม บุนนาค. (2563, กันยายน). *เบื้องหลังไทยเริ่มมีทีวีสี เพื่อถ่ายทอดนางงาม ต้องเปลี่ยนระบบทีวีของประเทศ!!!*. (ออนไลน์).

6 *แหล่งเดิม*.

7 สรรตน์ จีรวรรณวิสุทธิ. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครโทรทัศน์ไทย*. หน้า 66.

“... คือมันอย่างงี้ละ ตอนนั้นผมก็ยังไม่ผลิตหนังทีวี. เพราะว่าไม่มีใครเขาทำกัน ผมก็ทำหนังใหญ่ เรื่อง 7 พระกาฬ ผมปรึกษากับ มาเรีย เกตุเสลา นี่แหละว่าถ้าทำหนัง เรามีปัญหาเรื่องคิว เห็นจะแย่นะ ตอนนั้นพระเอกคนเดียวนางเอกคนเดียว มิตร-เพชรฯ ได้เข้ามาชั่วโมงหนึ่งก็ต้องเอา ครึ่งชั่วโมงก็ต้องเอา ถ้าเขามีคิวให้เรา ก็บอกมาเรียกว่า ถ้าเป็นอย่างนี้เรา...เอาอย่างนี้ดีกว่า ผมเลิกทำหนังใหญ่ไปเลย แล้วผมไปสร้างหนังทีวี. สร้างดารานิวๆ ขึ้นมา หนังใครขาดดารามาเอาไปได้เลยไม่ต้องรอคิวพระเอกคนเดียว ผู้สร้างจะได้มีเวลาทำงาน หนังจะได้ดีขึ้น...พอดีตอนนั้น คุณเทียรร์ วรรณสุด สร้างช่อง 7 สี ขึ้นมา ผมรู้จักกันก็ได้เข้ามาหาแล้วปรึกษากันว่าจะทำหนังให้ฉายในทีวี”

ละครโทรทัศน์ และ ภาพยนตร์โทรทัศน์ มีความแตกต่างกันตรงที่ภาพยนตร์โทรทัศน์จะใช้วิธีการถ่ายทำด้วยกล้องภาพยนตร์ที่ใช้แผ่นฟิล์มในการบันทึกภาพและไม่ใช้เสียงของนักแสดงที่แสดง แต่ใช้วิธีการพากย์เสียงให้นักแสดงภายหลังโดยนักพากย์อาชีพ มักเรียกว่า หนังทีวี หรือภาพยนตร์โทรทัศน์ ขณะที่ละครโทรทัศน์ใช้เสียงสดของนักแสดงจริง ไม่มีการพากย์เสียงนักแสดง ส่วนการดำเนินเรื่องราวทั้งในละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์โทรทัศน์ไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน การผลิตช่วงแรกของภาพยนตร์โทรทัศน์นั้น ผลิตด้วยกล้องที่บันทึกภาพด้วยแผ่นฟิล์ม ขนาด 16 มิลลิเมตร และใช้วิธีการพากย์เสียงนักแสดงหลังจากการถ่ายทำแล้ว

ก้าวแรกของการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ

ไพรัช สวรรูปบุตร ได้ตกลงตอบรับคำชักชวนของเทียรร์ วรรณสุด ที่ให้ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์ แทนการผลิตภาพยนตร์เพื่อฉายในโรงภาพยนตร์ ส่วนหนึ่งเพราะปัญหาสำคัญที่เขาเผชิญเกี่ยวกับนักแสดงนำที่มีจำนวนน้อยไป จึงส่งผลต่อการจัดลำดับคิวงานของนักแสดง อีกทั้งยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ อีกที่กดดันผู้สร้างในกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์ เขากล่าวว่า

“ในระยะนั้นผมมองเห็นว่าภาพยนตร์โรงกำลังจะไปไม่รอด เพราะดาราไม่เกิดขึ้นใหม่เลย การสร้างภาพยนตร์กันเพียงเปลี่ยนแต่เนื้อเรื่อง ได้คิวนักแสดงด้วยเวลาที่จำกัด ไม่มีโอกาสทำงานให้ประณีตในเวลาสร้าง นี่ประเด็นหนึ่ง อีกข้อ ผู้สร้างบางท่านพยายามฝืนเอานักแสดงหน้าใหม่มา แต่ตลาดต่างจังหวัดยังไม่ยอมรับ อันนี้อันตรายเหมือนกัน เพราะเหตุนี้แหละผมจึงหันมามองด้านหนัง ทีวี... ในความเห็นของผมภาพยนตร์ตามโรงยุ่งยากกว่ามาก เพราะคิวดาราและการวางแผนโฆษณา แต่เมื่อเสร็จแล้วจะมีเวลาพักผ่อนเพื่อหาสิ่งใหม่ๆ สำหรับการสร้างเรื่องต่อไป... แต่การผลิตภาพยนตร์ทีวี. ก็ต้องใช้ความอดทนไม่มีที่สิ้นสุด ทุกอาทิตย์จะต้องมีของแปลกๆ ให้ผู้ชมติดตามเสมอ เป็นเรื่องที่หนักทางด้านสมองพออยู่”¹

ไพรัช สวรรูปบุตรเห็นว่าขณะนั้นยังไม่มีผู้ผลิตรายการทางโทรทัศน์รายได้นำนิทานพื้นบ้านหรือนิทานแนวจักรๆ วงศ์ๆ มานำเสนอในรูปแบบของภาพยนตร์โทรทัศน์ ดังนั้น เขาจึงคิดเลือกผลิตรายการแนวนี้เป็นลำดับแรกและเพื่อเป็นการอนุรักษ์นิทานจักรๆ วงศ์ๆ เพราะในขณะนั้นมีภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์จากประเทศญี่ปุ่นแนวยอดมนุษย์ กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ผู้ดูเด็กๆ เขาจึงมีแรงจูงใจที่จะสร้าง

¹ ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สวรรูปบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอแก้ว. *โลกดารา*. 4(76): 62.

ภาพยนตร์โทรทัศน์จากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ หรือนิทานพื้นบ้านของไทยให้เด็กได้รับชมเช่นเดียวกันกับภาพยนตร์ชุดญี่ปุ่นซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดมาทำลายโลก ระเบิดโลก หรือมนุษย์ต่างดาวบุกซึ่ง ‘ล้วนเป็นหนังที่ทำให้ผู้ดูพากันอดหลับอดนอนทั้งสิ้น’¹ ไพรัชกล่าวด้วยว่า “ตอนนั้น ภาพยนตร์ญี่ปุ่นดัง พวกสัตว์ประหลาด พวกขามูไร มีอยู่สองอย่างดังมาก เด็กดูกันที่บ้านทั่วเมือง เรามาคิดว่า ถ้าญี่ปุ่นมา 100 % เราได้สัก 5 % เราก็เอาแล้ว”² และขณะเดียวกันก็เป็นช่วงที่สินค้าจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากด้วย โดยมีโฆษณาปรากฏควบคู่กับภาพยนตร์โทรทัศน์จากญี่ปุ่น³

สำหรับนิทานจักรๆ วงศ์ๆ นั้น ถือเป็นสื่อความบันเทิงประเภทหนึ่งของคนไทยที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่อดีต มีการนำเสนอหลากหลายรูปแบบทั้งการเล่าปากต่อปากที่เรียกว่ามุขปาฐะ หรือในรูปหนังสือ นิทานคำกลอนซึ่งเป็นที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า นิทานวัดเกาะ⁴ หรือเป็นเนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอกละครนอก ลีเก เป็นต้น⁵ พระยาอนุমানราชชนได้อธิบายถึงลักษณะของเรื่องที่เรียกว่าเป็นประเภท “จักรๆ วงศ์ๆ” ว่าเป็นเรื่องละครหรือเรื่องนิยายที่ส่วนมากมักมีคำว่า “จักร” หรือ “วงศ์” ประกอบอยู่ข้างหน้าหรือข้างท้ายชื่อของตัวเอก⁶ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับบิณฑุทธิปาฏิหาริย์ พระบรมเดชาภาพ พระปรีชาสามารถ การผจญภัย การต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคของเจ้าหญิง เจ้าชายหรือพระมหากษัตริย์ พระมเหสี⁷ ตัวเอกของเรื่องไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงต้องมีเหตุให้พลัดพรากจากบ้านเมือง เพราะถูกใส่ร้าย หรือเกิดจากการแก่งแย่งชิงดีริษยาของเหล่านางสนม หรือขุนนาง พระมเหสีของกษัตริย์จึงต้องออกไปผจญภัยอันตรายต่างๆ จนได้รับของวิเศษจากพระฤาษี หรือได้ตัวละครที่มีอิทธิฤทธิ์ช่วยเหลือไว้ ทำให้จบเรื่องแบบสุขนาฏกรรม⁸

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453) มีการนำวรรณคดี นิทานพื้นบ้าน นิยายปรัมปรา ตำนาน เรื่องเล่าแนวจักรๆ วงศ์ๆ ทั้งหลายจากที่เคยเป็นมุขปาฐะมาดัดแปลงถ่ายทอดเป็นการ์ตูนเพื่อลงตีพิมพ์สอดแทรกในหนังสือพิมพ์รายวัน และต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2463-2477) เริ่มมีการจัดพิมพ์การ์ตูนเฉพาะเรื่องออกมาเป็นเล่ม เรียกว่า “หนังสือการ์ตูน” ได้แก่ เรื่องโกมินทร์ (พ.ศ.2477) เรื่องโสหน้อยเรือนงาม (พ.ศ.2478) เป็นต้น⁹ แต่ก็ยังคงมีนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ที่นำเสนอเป็นช่องการ์ตูนแทรกอยู่ด้านในหนังสือพิมพ์รายวัน เช่น เรื่องจันทร์โครพ เรื่องพระไชยสุริยา เรื่องพระสุธน และเรื่องสังข์ทอง¹⁰ นอกจากนี้จากจักรๆ วงศ์ๆ จะปรับรูปแบบการนำเสนอจากการเล่าปากต่อปากมาเป็นหนังสือคำกลอน หนังสือการ์ตูน และแทรกอยู่ในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ เพื่อให้อ่านอย่างเพลิดเพลิน

1 ยິงยง สะเดียดยาด. (2515, 12 พฤษภาคม). ความคมชัดของภาพสำคัญ. *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

2 สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *A day*. 4(42): 92.

3 ยິงยง สะเดียดยาด. (2515, 12 พฤษภาคม). ความคมชัดของภาพสำคัญ. *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

4 สาเหตุที่เรียกหนังสือนิทานคำกลอนว่าหนังสือนิทานวัดเกาะ เพราะโรงพิมพ์นิทานประเภทนี้ตั้งอยู่ที่วัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร เดิมวัดนี้มีชื่อว่า “วัดเกาะแก้วลังการาม” ซึ่งชาวบ้านบริเวณนั้นเรียกว่า “วัดเกาะ” และเรียกชื่อโรงพิมพ์บริเวณดังกล่าวว่า “โรงพิมพ์วัดเกาะ” ซึ่งเป็นโรงพิมพ์ที่มีส่วนสำคัญในการนำนิทานจักรๆ วงศ์ๆ มาพิมพ์เผยแพร่จนเป็นที่มาของการเรียก “นิทานจักรๆ วงศ์ๆ” อีกชื่อหนึ่งว่า “นิทานวัดเกาะ” หรือ “หนังสือวัดเกาะ”

5 น้ามนต์ อยู่อินทร์. (2556). *พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ สู่ภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย*. หน้า 1

6 เสฐียรโกเศศ. (2547). *พื้นความหลัง เล่ม 4*. หน้า 2.

7 ฌัฏพรต สุตเสนาะ. (2534). *การผลิตรายการละครพื้นบ้าน*. หน้า ก.

8 น้ามนต์ อยู่อินทร์. (2556). *เล่มเดิม*. หน้า 12.

9 ไพศาล ธีรพงศ์วิษณุพร. (2557). *140 ปี การ์ตูนเมืองไทย (ประวัติและตำนาน พ.ศ.2417-2557)*. หน้า 176.

10 ไพศาล ธีรพงศ์วิษณุพร. (2557). *เล่มเดิม*. หน้า 176.

ตลอดจนมีการนำเรื่องราวไปแสดงมหรสพประเภทลิเก หุ่นกระบอกอยู่ก่อนแล้ว ก็ได้มามีการเพิ่มรูปแบบการนำเสนอเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2510 โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวในตอนต้น นับได้ว่าเป็นการต่อยอดเรื่องเล่ามุขปาฐะให้คงอยู่ต่อไปได้อีกทางหนึ่ง

ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ ไพรัช สังวริบุตร ก็ได้ชักชวนเพื่อนที่เคยร่วมทำภาพยนตร์มาด้วยกันกลับมาร่วมงานกันอีก เช่น ประสม ส่งาเนตร และประทีป โกมลภิส ซึ่งมีความชำนาญด้านการเขียนบทภาพยนตร์ และคนอื่นๆ อีกหลายคนด้วยกัน¹ ในช่วงแรกของการผลิต เขาก็ประสบปัญหาหลายด้าน เพราะเป็นผู้จัดรายการหน้าใหม่ ยังไม่เคยมีผลงานการผลิตรายการทางโทรทัศน์มาก่อน ส่งผลให้การผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์ของบริษัท ดาราฟิล์ม ต้องพบปัญหาเรื่องเงินทุนที่ต้องใช้ในการผลิต และเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสมบูรณ์ของการผลิต เพราะแหล่งงบประมาณที่สำคัญของการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์มาจากการขายเวลาค่าโฆษณาให้แก่ผู้สนับสนุนรายการ ไพรัชได้เล่าถึงความยากลำบากของการทำภาพยนตร์โทรทัศน์รวมไปถึงการหาโฆษณามาสสนับสนุนซึ่งทำให้เห็นว่าการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์จากนิทานพื้นบ้านในระยะแรกค่อนข้างมีอุปสรรคทีเดียว และไม่ได้รับการยอมรับจากผู้สนับสนุนรายการเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อว่าภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรวาลฯ นี้จะได้รับความนิยมจากผู้ชมมากนัก ประกอบกับมีอุปสรรคอื่นๆ ในกระบวนการผลิตด้วย เช่น การแต่งกายของผู้แสดงที่สร้างปัญหาในการหาผู้สนับสนุนเงินทุนเพื่อผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ ไพรัชกล่าวอย่างเปิดเผยว่า

“เนื่องจากเป็นระยะที่ตั้งตัวใจ เอาบ้านไปจำนองได้มา 70,000 เรากะทำสัก 5 ตอน ถ้าเผื่อไม่ติดก็มีวันเสีย ถ้าไม่มีสปอนเซอร์ เพราะว่าตอนนั้น คุณถาวร สุวรรณ แกตุแลรายการช่อง 7 แกบอก “หรั่งๆ มาทำนี่ดีกว่า ให้เช่าเวลา”เราออกอากาศครั้งแรกก็ไม่มีสปอนเซอร์เอา เนื่องจากตัวนางผู้ร้ายเนี่ย สีมินไปตรงกับสีของบรีส ส่วนนางเอกใส่สีของแพ็บ แล้วบรีสไม่ยอมเอา ประชุมยังงี้เขาก็ไม่ยอมเอา”²

อย่างไรก็ดี การผลิตนิทานจักรวาลฯ เป็นภาพยนตร์โทรทัศน์³ ก็ได้เกิดขึ้นในที่สุดและออกอากาศเป็นครั้งแรกในวงการโทรทัศน์ไทย ด้วยเรื่อง ปลาปู่ทอง ใน พ.ศ.2511 อำนวยการผลิตโดย ไพรัช สังวริบุตร ในนามของบริษัท ดาราฟิล์ม “ผมก็ปรึกษากับพรรคพวก เราตกลงใจเลือกเอาเรื่อง **ปลาปู่ทอง** พระเอกก็ไม่ใหม่ [แต่]เป็นดาราที่ไม่มีอันดับ ชื่อ พัลลภ พรพิชญ์ นางเอกก็ เยาวเรศ นิสากร ตอนนั้นก็เล่นเป็นแม่ นั่นแหละ เขาเล่นเป็นนางเอกเรื่องแรกของผม”⁴

¹ ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอก้าว. *โลกดารา*. 4(76): 62.

² สิบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *เล่มเดิม*. 4(42): 92.

³ *แหล่งเดิม*.

⁴ สรนนท์ ร. เอกรัตน์. (2528, มิถุนายน). สู้ไม่ถอย ไพรัช สังวริบุตร ผู้บุกเบิกหนังทีวี. *โลกดารา*. 16(363): 26.

พัลลภ พรพิชญ และเยาวเรศ นิสากร นักแสดงนำจากภาพยนตร์โทรทัศน์ เรื่อง ปลาบู่ทอง พ.ศ.2511

ที่มา: <https://web.facebook.com/ThaiMoviePosters/photos>

หลังจากมีอุปสรรคจากการขายเวลาโฆษณาอยู่บ้างในช่วงแรก แต่ในที่สุด ไพรัช สังวริบุตร ก็ประสบความสำเร็จ เพราะภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ มีความแตกต่างจากภาพยนตร์โทรทัศน์ทั่วไป หรือละครโทรทัศน์ โดยเฉพาะการสร้างจินตนาการตามโครงเรื่องที่มีความเกินจริง มีการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของภูตผีปีศาจ และยักษ์ ซึ่งต้องใช้เทคนิคพิเศษในการถ่ายทำ ทำให้แตกต่างกับภาพยนตร์โทรทัศน์แนวอื่นๆ ใดๆก็ดี ในช่วงแรกของการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ไพรัชกล่าวว่ามีความยุ่งยากกว่าช่วงสมัยหลัง

“ตอนนั้นหนังตอนละชั่วโมง ไม่ถึงดีหรอก ก็พยายามถ่วงเวลาตลอด ไม่นั่นเดี๋ยวทำไม่ทัน เงินทุนก็ไม่มี ทุนตอนนั้นเรื่องละหมื่นกว่าบาท ซื้อมีฟิล์มมาล้างเอง เดี่ยวล้างเสียมั่ง เดี่ยวฝนตกมั่ง อุปสรรคมีเยอะ ไม่เหมือนสมัยนี้ มันมองเห็นเลย สมัยนั้นไม่เห็น ตั้งใจไว้ดี ล้างฟิล์มออกมาเสีย...เจ๊ง”¹

เมื่อภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ออกอากาศไปได้สักระยะหนึ่งก็ได้รับผลตอบรับที่ดี ซึ่งอาจเป็นเพราะเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เป็นเรื่องที่ชาวบ้านคุ้นเคยมานานด้วย ทั้งเคยได้ชมการแสดงหรือเคยรับฟังเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มาแล้วในสื่อรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ ความนิยมส่วนหนึ่งมาจากการใช้เทคนิคพิเศษที่ก่อให้เกิดความแปลกใหม่ในการนำเสนอ และเมื่อเทียบกับละครโทรทัศน์ที่ยังมีการบอกรับให้นักแสดง ทำให้ผู้ชมรำคาญเสียงคนบอกรับ² จึงเป็นเรื่องปกติที่ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ จะได้รับความนิยมกว่า ผลที่ตามมาคือ มีผู้สนับสนุนรายการที่ต้องการซื้อเวลาเพื่อขายโฆษณาของตนระหว่างที่ภาพยนตร์โทรทัศน์ออกอากาศเพิ่มมากขึ้น เพราะช่วงที่ภาพยนตร์โทรทัศน์ออกอากาศเป็นช่วงค่าด้วย³ ซึ่งเป็นเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุดของวัน ผู้ผลิตรายการก็ต้องการให้รายการของตนได้ออกอากาศ และผู้ขายสินค้าก็ต้องการซื้อเวลาโฆษณาช่วงนี้เช่นกัน

ต่อมา ไพรัช สังวริบุตร ยังได้รับหนังสือนิทานวัดเกาะที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคล การประทานแก่เขา ทำให้เขามีวัตถุดิบสำคัญในการนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ให้แก่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ เรื่องยอพระกลิ่น วงษ์สวรรค์ บัวแก้วจักรกรต นางสิบสอง พระรถเมรี พระทินวงศ์ ฝนสามฤดู เป็นต้น⁴ กล่าวได้ว่าเขาประสบความสำเร็จที่เดียวหลังจากเผชิญความซุกซลักในระยะแรก

¹ สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *เล่มเดิม*. 4(42): 92.

² สรรตน์ จีรวรรวิสุทธิ. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 67.

³ บางกอกสกาย. (2514, ตุลาคม). *โลกดาราร*. 2(36): 42.

⁴ MGR Online. (2561). *81 ปี ไพรัช สังวริบุตร*. (ออนไลน์)

(ซ้าย) ปริญญา มิตรสุวรรณ (ขวา) มณฑุติ ยมาภัย ผู้แสดงในภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง พระทิงหวงศ พ.ศ.2518
ที่มา: ดารารัฐ ฉบับที่ 16 เดือน ธันวาคม พ.ศ.2518

ช่วง พ.ศ.2511-2514 นั้นนับได้ว่าเป็นยุคแห่งการบุกเบิกภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ เมื่อผู้ผลิตรายการประเภทนี้มีรายได้จำนวนมากจากการขายเวลาโฆษณาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ ทำให้มีผู้ผลิตรายการทางโทรทัศน์บางรายหันมาให้ความสนใจผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ เช่นเดียวกับบริษัท ดาราฟิล์ม ของไพรัช สังวริบุตรบ้าง นอกจากสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ที่เป็นผู้ริเริ่มให้มีการผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ออกอากาศแล้ว ใน พ.ศ.2513 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นในเดือนมีนาคม ปีนั้นก็ได้ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ ออกมาให้ความบันเทิงด้วยเช่นกัน แต่บางเรื่องไม่ระบุผู้สร้าง เช่น เรื่องไชยเชษฐา (พ.ศ.2514)¹ และ เรื่องมาลัยทอง (พ.ศ.2516) มีบางเรื่องที่ปรากฏชื่อผู้ผลิตหรือผู้อำนวยการสร้าง เช่น นายอดุลย์ กรีน ซึ่งเคยเป็นนักร้องได้มารับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์และผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ออกอากาศให้แก่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 เช่น เรื่อง ธิดากรุง (พ.ศ.2513) เรื่อง โสนน้อยเรือนงาม (พ.ศ.2515)² และเรื่อง จำปาสีตัน (พ.ศ.2516)³ โดยเฉพาะเรื่องจำปาสีตัน ที่อดุลย์ กรีน เป็นผู้อำนวยการสร้างนั้น เขาได้นำชัชชัย พหลแพทย์ นักกีฬาฟุตบอลทีมชาติไทยที่กำลังเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมมารับบทนักแสดงนำด้วย แม้ว่าจะมีเสียงวิจารณ์ว่าภาพยนตร์โทรทัศน์ไทยสร้างแต่ภาพยนตร์แนวจักรๆ วงศ์ๆ นิยายปรัมปราและดำเนินเรื่องอย่างอืดอาดเชื่องช้า แต่อดุลย์ กรีน ก็เลือกที่จะดำเนินการผลิตรายการแนวนี้ เพราะเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ผู้สร้างหลายรายจัดทำแล้ว ประสบความสำเร็จ⁴ ดังที่ได้เห็นตัวอย่างจากสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มาแล้ว

นอกจากนี้ ความนิยมของผู้ดูทีวีเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ก็ทำให้สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์สีที่พัฒนามาจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมผลิตรายการจากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เช่นกัน แต่เป็นแบบละครโทรทัศน์ เช่น เรื่องพระสุธน-มโนราห์ (พ.ศ.2516)⁵ เรื่องอุทัยเทวี (พ.ศ.2516)⁶ เป็นต้น

¹ ผังรายการทีวี.. (2514, 28 สิงหาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

² ผังรายการทีวี.. (2515, 21 เมษายน). ไทยรัฐ. หน้า 13.

³ “อดุลย์ กรีน ให้ “ชัชชัย” เป็นพระเอกหนังทีวี. (2516, 23 มิถุนายน). ไทยรัฐ. หน้า 13.

⁴ แหล่งเดิม.

⁵ ผังรายการทีวี.. (2516, 7 กรกฎาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

⁶ แหล่งเดิม.

ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ได้รับความนิยมเรื่อยมาจนกระทั่ง พ.ศ.2519 เมื่อผู้ดูโทรทัศน์จำนวนไม่น้อยหันไปนิยมภาพยนตร์โทรทัศน์จากต่างประเทศรวมถึงภาพยนตร์โทรทัศน์ของไทยเรื่องยาว และเริ่มกลับไปรับชมและนิยมละครโทรทัศน์มากขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนากระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ ซึ่งมีการบันทึกภาพด้วยวิดีโอเทปเป็นหลักในการผลิต¹ ดังนั้น ตั้งแต่ พ.ศ.2519 การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์จึงค่อยๆ ลดจำนวนลง เพราะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในการผลิตละครโทรทัศน์ด้วยการบันทึกเทปโทรทัศน์ดังกล่าว ผู้ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แนวต่างๆ รวมทั้งแนวจักรๆ วงศ์ๆ ก็ได้เปลี่ยนระบบการผลิตจากฟิล์มภาพยนตร์มาเป็นเทปวิดีโอและใช้กล้องโทรทัศน์ในการถ่ายทำแทน ซึ่งกล้องโทรทัศน์ก็เป็นการพัฒนาอีกขั้นหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้²

ใน พ.ศ.2524 บริษัทดาราศิล์มซึ่งรับผลิตภาพยนตร์มาตั้งแต่ พ.ศ.2511 ให้แก่ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และยังมีผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ อยู่ ก็ได้เปลี่ยนวิธีการผลิตจากการบันทึกภาพด้วยแผ่นฟิล์ม 16 มิลลิเมตร มาเป็นการบันทึกภาพด้วยเทปโทรทัศน์แทนเช่นกัน เรื่องแรกคือ เรื่อง เจ้าหญิงนกรกระจาบ ที่สร้างขึ้นใน พ.ศ.2524 นำแสดงโดย คมสัน สุริยา และทัศนีย์ สีดาสมุทร³ แต่ยังคงใช้การพากย์เสียงแทนเสียงผู้แสดงจริงอยู่ เหตุที่ยังคงการพากย์เสียงไว้นั้น ไพรัชกล่าวว่า “เราต้องต่อสู้เพื่อคนพากย์ ใครเขาทำเสียงกันแล้ว แต่เรายังไม่ยอมทำ เราก็คงใช้คนพากย์อยู่ ทำไปเรื่อยๆ เพราะว่าเราทำมาด้วยกัน ถ้าเราเลิกก็เท่ากับทิ้งเขาทั้งกลุ่มเลยสิ พยายามทำจนเขามิหน่ออื่นพากย์ดีแล้วเราจึงเริ่มปรับปรุง”⁴ (จนใน พ.ศ.2534 หรืออีกสิบปีต่อมาจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ใช้เสียงนักแสดงจริง ไม่มีการพากย์เสียงแล้วในละครโทรทัศน์เรื่องพระไชยสุริยา ที่นำแสดงโดย ยอดวงศ์ ยมาภัย และนฤทัย จันทรประดิษฐ์)

เทคโนโลยีในกระบวนการผลิตจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะการผลิตด้วยฟิล์มขนาด 16 มิลลิเมตรมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง กอปรกับความนิยมในภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ก็ลดลง เมื่อเทียบกับความนิยมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวเดียวกันก่อนหน้านี้ เช่น เรื่องแก้วหน้าม้า ที่ได้รับความนิยมมากใน พ.ศ.2521⁵ เมื่อถ่ายทำแล้ว หากฟิล์มภาพยนตร์เกิดความเสียหายก็แก้ไขได้ยาก จำต้องทิ้งฟิล์ม แต่การบันทึกภาพด้วยกล้องวิดีโอสามารถถ่ายทำได้สะดวกและผู้กำกับการแสดงยังมองเห็นภาพที่ถ่ายออกไปผ่านจอมอนิเตอร์ และตรวจสอบได้ว่าภาพที่ถ่ายไปจะทำการบันทึกที่ดีหรือไม่ การปรับปรุงแก้ไขจะทำได้ซึ่งแตกต่างกับกล้องที่บันทึกภาพด้วยแผ่นฟิล์มที่ต้องมาล้างก่อนจึงจะทำให้เห็นภาพได้ ถ้าล้างแผ่นฟิล์มออกมาแล้วเสีย ก็จำเป็นที่จะต้องถ่ายทำใหม่ทั้งหมด⁶

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ใน พ.ศ. 2524 หลังจากที่ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ เรื่องสังข์ทอง แล้ว ไพรัช สังข์วรบุตร ซึ่งเคยมีความคิดที่จะเลิกการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ เพราะด้วยค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงมากโดยเฉพาะค่าแผ่นฟิล์ม⁷ แต่ในที่สุดเขาก็รับผลิตละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ให้แก่สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สี ซึ่งครองความเป็นผู้นำของรายการโทรทัศน์เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ต่อไปอีก

1 สรรตน์ จีรวรรวิสุทธิ. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 79-80.

2 *แหล่งเดิม*. หน้า 80.

3 *แหล่งเดิม*. หน้า 84.

4 *แหล่งเดิม*.

5 Pantip. (2563). *(เกร็ดหนังและละครทีวีเก่า) แก้วหน้าม้า 2521 เวอร์ชันที่ประสบความสำเร็จที่สุด*. (ออนไลน์)

6 Pantip. (2563). *(เกร็ดประวัติศาสตร์) “นกรกระจาบ” 2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องสุดท้ายที่ถ่ายด้วยฟิล์ม 16 มม.* (ออนไลน์)

7 The Standard. (2563). 4 ยอดกุมาร จากนิทานพื้นบ้านสู่ตำนาน จักรๆ วงศ์ๆ. (ออนไลน์).

โดยเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากการถ่ายทำด้วยฟิล์มภาพยนตร์ ขนาด 16 มิลลิเมตร มาเป็นการบันทึกด้วยวิดีโอเทป และทำให้บริษัท ดาราฟิล์ม เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ดาราวิดีโอ ตั้งแต่นั้น¹ ซึ่งรับผลิตละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ จนกระทั่ง พ.ศ. 2542 โดยผลิตเรื่อง ดาบเจ็ดสี มณีเจ็ดแสง เป็นเรื่องสุดท้าย อย่างไรก็ตามการตัดสินใจสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ของบริษัทดาราฟิล์มในทศวรรษ 2510 นับว่าเป็นการบุกเบิกให้หนทางพื้นบ้านแนวนี้มีช่องทางนำเสนอทางโทรทัศน์ซึ่งยังคงมีผู้สืบสานอยู่ตราบจนปัจจุบัน

ปริศนา วงศ์ศิริ และปริญญ่า มิตรสุวรรณ นักแสดงนำภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง แก้วหน้าม้า (พ.ศ.2521)
ที่มา: <https://pantip.com/topic/33658762>

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ไพศาล อีระพงษ์วิบูลย์. (2557). 140 ปี การ์ตูนเมืองไทย (ประวัติและตำนาน พ.ศ.2417-2557).
นนทบุรี : ศรีปัญญา.
เสฐียรโกเศศ. (2547). *พื้นความหลัง เล่มที่ 4*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

- ณัฐพรรณ สุดเสนาะ. (2533). *การผลิตรายการละครพื้นบ้าน*. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยุและโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
น้ามนต์ อยู่อินทร์. (2556). *พัฒนาการของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ สู่ภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย*.
รายงานการวิจัยด้านภาพยนตร์ ประจำปี 2556. กรุงเทพฯ: หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน).
สมชาย ศรีรักษ์ (2548). *ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510 - 2525*. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สรรัตน์ จิรวรรวิสุทธิ์. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียศาสตร์ในการสร้างสรรค์บทละครในโทรทัศน์ไทย*.
วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) (สื่อสารการแสดง) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สุทธิวรรณ อินทะกนก(2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ไทย*.
วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

¹ แหล่งเดิม.

อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2561). 120 ปี ธุรกิจภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย. กรุงเทพฯ : คักดีโสภาคการพิมพ์.

นิตยสาร

บางกอกสกาย. (2516, 15 ตุลาคม). ใต้ฟ้าหลังคาโรงถ่าย. โลกดาร. 2(36): 43.

ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอแก้ว. โลกดาร. 4(76): 61.

สรนันท์ ร. เอกรัตน์. (2528, มิถุนายน). สู้ไม่ถอย ไพรัช สังวริบุตร ผู้บุกเบิกหนังทีวี. โลกดาร. 16(363): 26.

สีบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). The King of Fantasia. A day. 4(42): 92.

หนังสือพิมพ์

ผังรายการทีวี.. (2515, 21 เมษายน). ไทยรัฐ. หน้า 13.

ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2515, 12 พฤษภาคม). ความคมชัดของภาพสำคัญ. ไทยรัฐ. หน้า 13.

“อดุลย์ กรีน ให้ “ซัซซั” เป็นพระเอกหนังทีวี. (2516, 23 มิถุนายน). ไทยรัฐ. หน้า 13-14.

ผังรายการทีวี.. (2516, 7 กรกฎาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

ผังรายการทีวี.. (2516, 8 กรกฎาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2514, 3 สิงหาคม). เรือธงหนังไทย (ตอนที่ 2). ไทยรัฐ. หน้า 13.

นิติตวิจารณ์หนัง, ผู้กำกับ, ดาราไทยดูเด็ด. (2514, 28 สิงหาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

ผังรายการทีวี.. (2514, 28 สิงหาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

โรม บุนนาค. เบื้องหลังไทยเริ่มมีทีวีสี เพื่อถ่ายทอดนางงาม ต้องเปลี่ยนระบบทีวีของประเทศ!!!. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2563, จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9580000103786>.

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). รักริษยา. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2563, จาก <https://www.fapot.or.th/main/archive/129>.

MGR Online. (2561). 81 ปี ไพรัช สังวริบุตร. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2563, จาก <https://mgronline.com/drama/detail/9540000149674>.

Pantip. (2563). (เกร็ดประวัติศาสตร์) “นกกกระจาบ” 2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องสุดท้ายที่ถ่ายด้วยฟิล์ม 16 มม. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2563, จาก <https://pantip.com/topic/34084677>.

Pantip. (2563). (เกร็ดหนังและละครทีวีเก่า) แก้วหน้าม้า 2521 เวอร์ชันที่ประสบความสำเร็จที่สุด. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2563, จาก <https://pantip.com/topic/33658762>.

The Standard. (2563). 4 ยอดกุมาร จากนิทานพื้นบ้านสู่ตำนาน จักรๆ วงศ์ๆ. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2563, จาก <https://thestandard.co/4-yod-kuman-from-folk-tales-to-the-legend/>.